

культурою, отдых, туризм, и отказываясь от вложений в алкоголь, сигареты и др., люди рассчитывают на получение в будущем отдачи в виде большего количества дней (лет), в течение которых они смогут использовать свой человеческий капитал и получать финансовые поступления. Здоровый образ жизни содействует накоплению капитала, здоровья.

ЛИТЕРАТУРА

1. Качество жизни. Краткий словарь. — М. : Смысл, 2009. — 168 с.
2. Колоснищина М. Макродетерминанты здорового образа жизни / М. Колоснищина, М. Ситдигов // МЭ и МО. — 2012. — № 2. — С. 27–37.
3. Смолин О. Образование — фундамент культуры / О. Смолин // Свободная мысль. — 2012. — № 4. — С. 7–23.
4. Человеческое и социальное развитие : сб. докл. / под ред. В. П. Колесова, А. А. Тихомирова ; сост. А. А. Саградов. — М. : Экон. фак-т МГУ, ТЕИС, 2003. — 155 с.

РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

*А. В. Квітка, кандидат економічних наук
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*

Ринкові перетворення в постсоціалістичних країнах були зумовлені пошуком нових стратегій розвитку, що модернізують економіку і створюють нову високу якість життя населення. Основним джерелом, на який можна було б спиратися в цих умовах, є людський потенціал. Країни, які зазнали найбільш соціальних витрат у перехідний період, виявилися в найгіршому становищі в економічних відносинах.

Проблемі людського розвитку приділяють увагу такі дослідники, як Ю. Васильчук, Є. Грішнова, А. Добринін, С. Дятлов, Т. Заславська, О. Новікова, В. Мандибура, І. Соболева, С. Тютюнникова, А. Чухно та ін.

Незважаючи на достатньо високий ступінь розробки в сучасній економічній науці, багато питань цієї складної проблематики залишаються дискусійними і вимагають теоретичного осмислення та практичної реалізації.

Різке зростання ролі людини у відтворювальних процесах висуває на перший план проблеми розвитку людського потенціалу. Все більше загально-визнаним стає розуміння того, що основним багатством будь-якої країни є люди, її людський потенціал, а головним критерієм соціально-економічного

прогресу суспільства виступають досягнення в галузі розвитку людини та задоволення її потреб.

За цих умов значно підвищився інтерес економічної науки до людини, її якісних характеристик, а також шляхів їхнього формування та розвитку. В економічній літературі з'явилися й активно розробляються такі поняття, як «людський розвиток», «якість населення», «людський потенціал», «сталий розвиток», «якісне економічне зростання».

При проведенні економічних досліджень людина все частіше ставиться в центр соціально-економічної системи. Пріоритетним напрямом дослідження стає людський розвиток як фактор економічного зростання.

У трансформаційній економіці України існує низка незаперечних факторів, що свідчать про негаразди у відтворенні людського потенціалу. Це стосується і сфери доходів населення, що формує основи відтворення людського капіталу, і проблеми родини, що зараз перебуває в кризі, і проблеми системи освіти, і демографічної кризи в Україні, які накладають відбиток на якість людського потенціалу.

Звернемо увагу насамперед на такі моменти, які прямо вказують на руйнування людського потенціалу. Це насамперед демографічна криза, що виявляється в депопуляції, скороченні тривалості майбутнього життя, старінні населення. Криза соціально-трудової сфери призводить до прямого та непрямого вимивання людського потенціалу. Підсилюються соціальне розшарування і нерівність, накопичуються суперечності у сфері відтворення робочої сили.

Якщо перед розпадом СРСР Україна поступалася у найважливіших параметрах розвитку лише країнам «золотого мільярда», а серед 15 республік СРСР була найбільш розвиненою, то нині її випереджає вже приблизно три чверті населення планети.

За ІРЛП Україна у 2011 р. посідала 76 місце, а у 2012 р. — 78. Починаючи з 1998 р., в Україні спостерігається суперечлива нелінійна, але позитивна динаміка зростання ІРЛП, але в цілому вона ще не досягла рівня 1993 р., за яким Україна посідала 45 позицію.

Економічна ситуація, що склалася в Україні, як і в більшості інших країн з трансформаційною економікою, є несприятливою на сьогоднішній день для розвитку, реалізації, а іноді навіть для збереження на колишньому рівні людського потенціалу. Системна криза спричинила істотні втрати національного людського потенціалу, а світова фінансово-економічна криза загострила економічні і соціальні проблеми, що й призвело до відповідних наслідків — появи в українському суспільстві базової верстви населення, яка не набуває якісних характеристик, а навпаки, руйнує їх, тому вона характеризується як верства населення «без якостей, світогляду та моралі».

Усі ці проблеми змушують замислитися над тим, що зараз у нашій країні підірвано процес накопичення людського потенціалу і майбутнього розвитку людини та особистості.

Духовна криза особливо трагічно впливає на людський розвиток. Суспільство не знайшло нової системи цінностей і виявилось «проміжним». А таке суспільство приречене на постійний рух без розвитку. Втрата життєвих орієнтирів, позбавлення сенсу творчої праці, розмивання сімейних цінностей ведуть до вповільнення людського розвитку, зниження якості людського потенціалу.

Людський розвиток в Україні перебуває в протилежному цивілізаційному прогресивному руху напрямі. Людський потенціал не тільки не використовується і не приростає, а й часом навіть руйнується. Слабкий поступальний рух країни до постіндустріального стану актуалізує пошук нових соціальних координат людського розвитку.

Тільки на шляху самоорганізації населення, підтриманого цілеспрямованою взаємодією всіх суб'єктів соціального розвитку регіонів країни можна змінити ситуацію з людським розвитком, спрямувавши всі зусилля на збереження та розвиток людського потенціалу.

РОЛЬ СЕМЬИ В ЧЕЛОВЕЧЕСКОМ РАЗВИТИИ

Н. В. Симкина, аспирантка

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина

Семья является важнейшим институтом, обеспечивающим человеческое развитие. Она не только участвует в непосредственном создании человеческого капитала, но и обеспечивает его социализацию и реализацию. С раннего детства семья создает условия для развития человека как на физическом, так и на социальном и духовном уровне. Таким образом, именно семья является главным фактором человеческого развития. Тем не менее в современном мире при утративании семьей ряда своих функций возникают угрозы для полноценного развития человека. Изучение человеческого развития предполагает рассмотрение его как результата экономического, социального и демографического развития. При этом рост интегрального показателя — индекса развития человеческого потенциала (ИРЧП) и его основных составляющих рассматривается как безусловно позитивный результат и доказательство развития, т. е. прогрессивных изменений, движения вперед, перехода к новому качеству